

Türkiy - Rusya Muahedenamesi hakkında kanun

No.

141

BİRİNCİ MADDE — Türkiye ve Rusya Devletleri beyninde 16 mart 1337 (1921) tarihinde Moskava'da akit ve imza olunan Muhadenet ahitnamesi Büyük Millet Meclisi canibinden kabul ve tasdik edilmiştir.

İKİNCİ MADDE — İşbu kanunun icrasına Heyeti Vekile memurdur.

21 temmmuz 1337 ve 17 zilkade 1339

TÜRKİYE - RUSYA MUHADENET AHİTNAMESİ

Milletlerin uhuvveti esasını ve akvamın kendi mukadderatını serbestçe tâyin etmek hakkını tanımakta müttehit olan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetiyle Rusya Şuraları Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti tevessü ve istilâ siyasetine karşı olan mücadelelerindeki tesanütlerini ve iki milletden birine vâkı olan müşkülâtın diğerinin vaziyetini de vahim kılacağını bilmüşahede aralarında daima münasebatı muhadenetkâranenin ve her iki milletin menafii mütakabilesine müstenit devamlı revabrı dostanenin cayigir olmasını görmek arzusuyla mütehassis olarak bir muhadenet ve uhuvvet ahitnamesi akdine karar vermişler ve bu hususta murahhaslarını tâyin etmişlerdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti İktisat vekili ve bu Mecliste Kastamonu mebusu Yusuf Kemal Bey ve Hükümeti mezkûre Maarif vekili ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde Sinob mebusu Doktor Rıza Nur Bey ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Sefiri kebiri ve Meclisi mezkûrun Ankara âzası Ali Fuad Paşa.

Rusya Şuraları Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti

Umuru hariciye halk komiseri ve umum Rusya merkez icra komitesi âzası Jorj Çiçerin ile umum Rusya merkez icra komitesi âzasından Celâl Korkmazof.

Murahasseyni Müşarünileyhim usulüne muvafık bulunan salâhiyetnamelerini badetteati mevaddı âtiyeyi kararlaştırmışlardır:

Madde — 1.

Trafeyni müteakideynin her biri Tarafeynden birine tahmil olunmak istenilen muahedei sulhiye veya diğer bir beyneddüvel senedi tanımağı esas olarak kabul eder. Rusya Şuraları Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti elyevm Büyük Millet Meclisi tarafından temsil edilmekte olan Türkiye Hükümeti milliyesi canibinden tanınmamış Türkiye'ye ait hiç bir beyneddüvel senedi tanımağı kabul eder. İşbu muahdede mezkûr «Türkiye» tâbiriyle 28 kânunusani 1336 (1920) de İstanbul'da münakit Meclisi mebusan tarafından tanzim ve bileümle devletlerle matbuata tebliğ olunan Misakı Millinin ihtiva ettiği arazi kastedilmiştir.

Türkye'nin şimali şarki hududu Bahrisiyah sahilinde kâin «Sarp» karyesinden başlayarak «Hadismet» dağı - «Şavşat» dağının hattı taksimi meyahu - «Fâni» dağından geçen - Oradan daima Ardıhan ve Kars sancaklarının hududu idariyeyi şimaliyesini - Arpaçayı ve Aras talvegini takip ederek Aşağı karasu mansabına vâsıl olan hat ile tâyin olunmuştur. (Hududun tafsilâtı ve buna müteallik mesail için 1 (A) ve 1 (B) zeyillerine ve Tarafeyni Âkıdeynçe mumza haritaya müracaat).

Madde — 2.

Evvelâ : İşbu maddede tahsis ve tâyin olunan mahal ahâlisî, her cemaatın dinî ve harsî hukukunu temin ve mahallî mezkûreye ahalinin arzularına muvafık bir usulî tasarruf arazi ithaline imkân bahşedecek vâsî bir muhtariyeti dâriyeye nail olmak.

Saniyen : Batum limanı tarikiyle Türkiyeye giden veya gelen bileümle mevad ile eşyayı tüccariyenin gümrük resmine tabî tutulmıyarak bilâ müşkülât ve mevânî bileümle rûsun ve tekâliften muaf olarak serbest bir surette imrarı hakkı, her nevi masarifi hususiyeden müstesna olarak Batum limanından istifade hakkıyla birlikte Türkiye'ye temin edilmek şartlarıyla işbu muahedenin birinci maddesinde gösterilen hududun şimalinde bulunan ve Batum livasına ait olan arazi ile Batum liman ve şehri üzerlerindeki hakkı matbuiyeti Güreistan'a terke rıza gösterir.

Madde — 3.

Tarafeyni müteakideyn işbu muahedenin 1 (S) işaretli zaylinde tâyin ve tasrih olunan hudut dahilindeki Naheivan kıtasının, haiz olacağı hakkı himayeyi bir Devleti saliseye asla terketmemek şartıyla Azerbaycan himayesinde muhtar bir arazi teşkil eylemesi hususunda itilâf etmişlerdir.

Naheivan arazisinin Aras talveğının şarkı ile Tağna dağı (3829) - Veli dağı (4121) - Bağrırsık (6587) - Kömürlüdağ (6930) - hattı arasına sıkışmış müsellesi muntakasında, arazii mezkûrenin Kömürlüdağ (6930) dan başlayıp Saraybulak (8071) - Ararat istasyonundan geçerek Karasunun Arasa mausap olduğu noktada nihayet bulan hat hududu Türkiye Azerbaycan ve Ermenistan muahhaslarından mürekkep bir komisyon marifetiyle tashih olunacaktır.

Madde — 4.

Tarafeyni müteakideyn şark milletlerinin harekâtı millîye ve istihlâskâranesi ile Rus erbabın mesaisinin yeni bir nizam içtîmat için olan mücadelesi beynindeki takarütü bilmüşahede işbu akvamın hürriyet ve istiklâl olan haklarını ve arzu ettikleri şekli Hükümet ile idare olunmak salâhiyetlerini resmen tasdik ve teyit ederler.

Madde — 5.

Boğazların bileümle akvamın münakalâtı tüccariyesine küşadını ve bu hususta serbestii müruru teminen Tarafeyni müteakideyn Karadeniz ve boğazların tabî olacağı nizamnamenin ihzarı katisini düvelî sahiliye muahhaslarından mürekkep olarak bilâhara teşekkül edecek bir konferansa tevdiâ muvafakat ederler. Şukadar ki mezkûr konferanstan sâdır olacak mukarreratın Türkiye'nin hâkimiyeti mutlakasına ve Türkiye ile payitahtı olan İstanbul şehrinin emniyetine bir gûna hâlel iras etmemesi şarttır.

Madde — 6.

Tarafeyni Müteakideyn iki millet arasında şimdiye kadar akdolunan bileümle muahedatın kendi menafii mütekabileleriyle tetabuk etmediğini tasdik ederler. Binaenaleyh işbu muahedatın keenlemyekûn ve münfesh olduğu husussunda Tarafeyni Müteakideyn müttehittir. Rusya Şûraları Sosyalist Federatif Cumhuriyeti Hükümeti Türkiye ile Çar Hükümeti arasında evvele münakit beynelmilel senedata müstenit malî vesair her nevi taahhüdattan kendisine karşı Türkiye'nin beri olduğunu bilhassa beyan eyler.

Madde — 7.

Rusya Şûraları Sosyalist Federatif Cumhuriyeti Hükümeti kapitilasyonlar usulünün her memleketin inkişafı millisinin serbestii cereyanı ve hukuku hükümransininin tamamii icrasiyle kabili

telif bir usul olmadığını bittastik Türkiye’de bu usul ile herhangi bir suretle münasebettar olan her nevi muamelâtın ve hukukun icra ve istimalini keenlemyekûn ve mülga addeyler.

Madde — 8.

Tarafeyni Müteakideyn ârazileri dahilinde Tarafı diğer memleketin veyahut aksamı memalikininden birinin Hükümeti vazifesini deruhde iddiasında bulunan teşkilât ve tecemmuatın teşekülû veya ikametini ve diğer memlekete karşı mücadele maksadında bulunan tecemmuatın ikametini kabul etmemeği taahhüt ederler. Türkiye ve Rusya, Kafkasya Sovyet Cumhuriyetlerine karşı da muamelei mütekabile şartıyla aynı taahhütte bulunurlar. Şurası mukarrerdir ki, işbu maddede mezkûr Türkiye arazisi doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin idarei mülkiye ve askeriyesi tahtında bulunan arazidir.

Madde — 9.

İki memleket arasında münasebatın ademi inkıtamı teminen Tarafeyni Müteakideyn sürati mümkünü ile şimendifer, telgraf vesair münakalâtın muhafaza ve tekemmülü ve iki memleket arasında bila müşkülât eşhas ve eşyanın serbestii imrarının temini için tedabiri lâzimeyi müttehiden ittihazını taahhüt ederler. Şurası mukarrerdir ki, yolcuların ve eşyayı tüccariyenin girip çıkmasında memleketeynden her birinde cari kavanin ve nizamât harfiyen tatbik edilecektir.

Madde — 10.

Tarafeyni Müteakideynden birinin Tarafı diğer arazisinde sakin tebaaları mukim oldukları memleket kavaninden mütevellit hukuk ve vazâif esasatına müsteniden muamele görecektir. Fakat müdafaai milliyeye ait kavanin ve nizamât müstesna olup anlara tabi tutulmıyacaklardır. Hukuku aileye, verasete ve ehliyete ait mesailde de Tarafeyni tebaası işbu madde ahkâmından istisna edileceklerdir. Mevadı mezkûre bir hususi itilâfname akdiyle hallolunacaktır.

Madde — 11.

Tarafeyni Müteakideyn her iki memlekettten birinin diğer memleket arazisinde sakin tebaaları hakkında en ziyâde naili müsaade millet muamelesi tatbikına muvafakat ederler. İşbu madde ahkâmı Türkiye’nin müttefikı bulunan müslüman devletleri tebaalarıyla Rusyanın müttetikleri olan Sovyet Cumhuriyetleri tebaalarına ait hukukta tatbik edilmez.

Madde — 12.

1918 senesinden evvel Rusya aksamından iken üzerlerinde Türkiyenin hakkı hâkimiyeti olduğu Rusya Şûralar Sosyalist Federatif Cumhuriyeti Hükümeti tarafından işbu muahede ile tasdik olunan aksam arazi ahalisinden herbiri Türkiye’yi serbestçe terkedebilecek ve birlikte eşya ve emvalini veya nukutunu götürebilecektir. İşbu muahede ile Türkiye tarafından hakkı metbuiyeti Gürcüstan’a terkedilen Batum arazisi ahalisinden herbiri dahi aynı hakkı haizdir.

Madde — 13.

Rusya bileümle harp esirleriyle sivil üseradan Kafkasya ve Avrupayı Rusi’de bulunanlar işbu Muahedenin imzanı tarihinden itibaren üç ay zarfında Asyayı Rusi’de bulunanları altı ay zarfında masarifi Rusya tarafından tesviye olunmak üzere Türkiye’nin Şarki şimali hududuna kadar sevk ve iadeyi taahhüt eder. Elan Türkiye’de bulunan Rus harp esirleriyle sivil üserası hakkında da Türkiye aynı taahhütte bulunur. Bu sevk ve iadenin tafsilâtı işbu Muahedenamenin imzasını müteakıp heman akdedilecek hususi bir mukavele ile tâyin olunacaktır.

Madde — 14.

Tarafeyni Müteakideyn mümkün olduğu kadar az bir müddet zarfında bir konsolosluk mukavelesiyle işbu muahedenin mukaddemesinde zikrolunup iki memleket arasındaki münasebat ve revabıtın takviyesine hâdim iktisadi, malî vesair mesaili tanzim edici itilâfat akdine muvaffakiyet ederler.

Madde — 15.

İşbu Türk ve Rus Muahedesinde Cenubi Kafkas Cumhuriyetlerine ait olarak mezkûr bulunan mevadın Türkiye ile işbu Cumhuriyetler arasında akdolunacak muahedatta mecburiyûl kabul olması için salıfüz zikir Cenubi Kafkas Cumhuriyetleri nezdinde teşebbüsâtı lazımede bulunmağı Rusya taahhüt eder.

Madde — 16.

İşbu Muahede muamelei tasdikiyeye tabi tutulacaktır. Tasdiknameleri sürati mümkün ile Kars'ta taati olunacaktır. İşbu Muahede, on üçüncü maddesi müstesna olmak üzere tasdiknamelerin teatisi tarihinden itibaren mer'i olacaktır.

Tasdikanlımekal salıfüz zikir Murahhaslar işbu Muahedeyi imza ve tahtim etmişlerdir.

İşbu Muahede nüshateyn olarak Moskova'da bin üç yüz otuz yedi (Bin dokuz yüz yirmi bir) senesi martın on altıncı günü tanzim olunmuştur.

Jorj Çeçerin
Celâl Korkmazof

Yusuf Kemal
Rıza Nur
Ali Fuad

Zeyil : 1 - [A]

Türkiye'nin Şimali şarki hududu berveçhiâti tespit olunmuştur:

[Rus Erkânı harbiyesinin 1/210000 mikyasında (Bir pust beş verest) lik haritasına nazaran] Karadeniz sahilinde Sarp «Sarp» karyesi - Karaşalvar dağı «Cnalvar Cara» (5014) ve Maradaydi «V. Maradidi» karyesinin şimalinde çoruhu kateder - Sapaor «Sabaor» karyesi şimali - Hediz - Meta dağı «Khedis - meta» (7,052) Kuva kibe dağı «Kua - kibé» Kavtareti karyesi «Kavtareti» Mezibna «Medzybna» dağının hattı taksim meyahı kerat keson dağı «Cart - kesson» (6,468 Kurd- dağı «Korda» (7,910) hattı taksim meyahını takiben Harebet şavşatki «Karaabete chavchatesky» dağı zirvesinin kısmı garbisinden eski Artvin kazasının hududu idariyei kadimesine vâsıl olur - Şavşateski dağı hattı taksim meyahından geçerek Sarıçay (Karaisalı) (8,478) dağına vâsıl olur - Kuyurüleski boyunu «Kioralsky» buradan eski Ardahan kazasının hududu idarei kadimesine kannı «Kanuy» dağına gelir - oradan Şimale tevei ile «Aiil» (Garmani) «Grmany» (8,357) dağına vâsıl olur - aynı Ardahan hududunu takiben Badela «Badela» karyesinin Şimali şarkisinde Poskovvu «Poskhov» gayına vâsıl olur - ve Çancak «Tehatchak» karyesinin Şimaline kadar bu ırmağı Cenuba doğru takibeder - orada bu ırmağı terk ile hattı taksimi meyahı takiben Erilyanbaşı «Airrilian-baehi» dağına (8,512) vâsıl olur - Keltepe «Kell tapa» (8,463) ve Harmantepe (9,709) dağ-

larından geçer - Kasris-Seri «Kasris-seri» (9,681) dağına gelir - oradan Kura «Koura» nehrine kadar Karzamet «Karzaméte» çayını takip eder - badehu Kartanakev «Kartanakev» karyesinin şarkına kadar Kura nehri talvegini takip ve orada Karaoğlu (7,159) dağının hattı taksim meyahına geçerek nehri mezkûru terkeder - badehu Kazapın «Kazapine» gölünü ikiye ayırarak (7,580) noktasına ve oradan Gökdağ (9,252) vasil olur - üçtepelere (9,783) Tayakale «Tafya kale» (9,716) (9065) noktası orada eski Ardahan sancağı hududunu terkeder ve büyük Akbaba «Bal. Akh baba» (9973) dağlarına geçer. (8828) - (8827) - (7062) İbiş köyünün şarkına geçer (7518) rakımına ve badehu Kızıлтаş vasil olur - (7439) - (7490) Nevi Kızıлтаş «Nevi - kızıl - daeh» köyü (Kızıлтаş) - Kara Memed'in garbindan geçerek Camuşbu [1] «Djamouchbou» çayına vâsil olur - (Delâver - B. kamlı «Délavere» «B.Kamly» Tihnis «Tikhnis» köylerinin şarkında kâin Vartanlı «Vartanlı» ve Başşuragel «Bach - chouragél» köylerinden ve salifüzzikir ırmağı takiben (Kaleli) «Kalali» nin şimalinde Arpaçay ırmağına vâsil olur - oradan mütemadiyen Arpaçay talvegini takip ile (Araz) a gelir - Araz talvegini Aşağı karasu mansabına kadar takip eder.

(Tenbih) şurası mukarrerdir ki hudud salifüzzikir irtifaların hattı taksim meyahından geçer.

Zeyil : 1 - [B]

(A) zeylinde irae edildiği üzere hat hududun Arpa çay ve Arasın Talvek hatlarında kaldığı lâyikiyle takarrür ettiğine nazaran Türkiye Hükümeti yalnız istihkâmat hattını hali hazırdaki (Gümrü - Erivan) demiryolunu şimdiki güzergâhından Arpaçay mntakasında sekiz verstlik bir mesafeye ve Aras mntakasında mezkûr demiryolundan dört verstlik bir mesafeye çekmeği taahhüt eder.

Marûlbeyan menatıkları taahhüt eden hatlar Arpa çay mntakası için birinci fıkranın (A) ve (B) bentlerinden ve Aras mntakası için ikinci fıkrada berveçhi âti irae edilmiştir :

1 — Arpa çay mntakası :

(A) Vartaninin cenubi şarkisinde - Uzun kilisenin şarkında - Boziyar «Boziar» dağı (5069) (5082) (5047) Karmirvank'ın «Karmirvank» şarkında - üç tepe (5478) Araz oğlunun şarkında - Ani «Ani» nin şarkında - İne köy «Enikei» garbinda Arpa çaya vasil olur.

B : (5019) rakımının şarkında Arpa çayı yeniden terkeder doğrudan (5581) e gider.

— Kızıl kolan'ın dört buçuk verst şarkında - Bocalı « Bodjalı » nin şarkında iki verst

— Badehu Deuygur çayı «Digor tehai» ırmağı - Düz geçit köyüne kadar bu ırmağı takiben doğruca Karabağ harabelerinin şimaline giderek Arpaçay'ına vasil olur.

2. — Aras mntakası :

Süleyman köy (Diza) ve Karabağ Alican arasındaki hattı müstakim.

Bir taraftan Gümrü - Erivan demiryolu diğer taraftan işbu demiryolundan itibaren dört ve sekiz verstlik mesafelerde kasredilen hatlarla (buaralık hatları mezkûr mntakadan hariçtir) tahdit edilen mntakalarda Türkiye Hükümeti hiç bir nevi istihkâmat inşa etmemesi ve muntazam kıtaat bulundurmaması taahhüt eder. Ancak mezkûr menatıkta nizam ve emniyeti idare kıtaat bulundurmamak hakkını muhafaza eder.

[1] Camuşboy çay ismi 1886 tarihli tabında işaret edilmiştir

Nahçıvan arazisi :

Ararat istasyonu — Saray bulakdağı (8071) Kemorludağ «Kemorlu» (8839) (8930) (3,080) - Sayatdağ «Sayât» (7,868) Kurtkulak «Kout koulak» «Kiourt Koulay» karyesi - Gamesurdağ «Gamessour» (8,160) - (8,022) Kukidağ «Kuki» (8,282) ve eski Nahçıvan kazasının hududu idariyyei şarkiyesi.

Yusuf Kemal
Dr. Rıza Nur
Ali Fuar

Jorj Çiçerin
Celâl Korkmazoğlu

	Tarih	No.	Makam
Büyük Millet Meclisi Riyasetinden tebliği :	23 temmuz 1337	565	İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine
Meclis zabıt ceridelerindeki müzakerat fihristi :	Cilt 11	Sayfa 321,323:327,342:343	
İşbu kanununun alâkadar olduğu diğer kanunlar :			